

درآمدی بر چگونگی تحقیق از مرتکبین جرایم سازمان یافته امنیتی با رویکرد حقوق متهم

دکتر مهرداد رایجیان اصلی، عضو هیئت علمی گروه حقوق پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی
عباس گیسویی، دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی

چکیده

پس از پایان جنگ سرد و تعدیل نظام قطبی بلوک شرق و غرب در جهان، گروهک‌هایی که با هدف تهدید منافع از سوی گروه‌های مخالف تشکیل شده بودند، حمایت خود را از نظام‌های مخالف از دست دادند و به همین علت برای بقای اجرایی و حفظ موجودیت خود، به سمت و سوی فعالیت‌های مافیایی و تروریستی سوق داده شدند. به همین سبب در یک بازه زمانی قریب به چند دهه، سازمان‌هایی که خود در قالب فعالیت‌ها و اقدامات تروریستی گام برمی‌داشتند، در جهت تأمین هزینه‌ها و حفظ موجودیت خود اقدام به ارتکاب جرایم سازمان یافته نمودند و این موضوع به وجود و فعالیت‌های آنها پیچیدگی بیشتری داد؛ از این رو در تقابل با اهداف گذشته خود که رویکرد تقابل گرایانه را دنبال می‌کردند، حال باید در تعامل با ارکان دولتی؛ اقدام به اجرایی نمودن اهداف خود می‌نمودند. در همین راستا باید در نظر داشت که اصولاً با توجه به پیچیدگی‌هایی که مجرمین این گروه‌ها کسب نموده‌اند، علاوه بر موقعیت و جایگاه مخاطره‌آمیزی که برای دولت‌ها دارند، روال بازجویی و تحقیق از آنها از سوی ضابطین دارای فنون خاصی است که لازم است؛ بازجو در کنار توجه به اصول و مراتب تقنینی، به آن توجه نماید؛ این مقاله سعی دارد با تبیین و بررسی جایگاه امنیت در جامعه و تحلیل مفهوم جرایم سازمان یافته تروریستی، چگونگی یک بازجویی نتیجه‌بخش را با توجه به اصول و قواعد قانونی؛ من جمله اصول و قواعد حقوقی برگرفته از قوانین شکلی، برای ورود به تحقیقات مقدماتی مورد واکاوی قرار دهد.

واژگان کلیدی: جرم سازمان یافته، جرم امنیتی، تروریست، بازجویی، سازمان ترکیبی

درآمد

جرایم سازمان یافته با توجه به پیچیدگی های مبتلابه، مباحث مهمی از علوم جنایی را به خود اختصاص داده اند. از این رو باید در نظر داشت؛ گروه های مجرمانه سازمان یافته که به دنبال کسب منافع اقتصادی و یا قدرت سیاسی تشکیل می شوند، قادر خواهند بود زمینه را برای ارتکاب جرایم بسیاری فراهم آورند که مهم ترین اثر این جرایم را می توان تهدید شدید امنیت عمومی یک جامعه به حساب آورد. زمانی جرایم سازمان یافته و جرایم تروریستی در هم ادغام شد که پس از جنگ سرد گروهک های تروریستی که از سوی دولت های نظام سلطه؛ مثل آمریکا، انگلستان و شوروی که به منظور ایجاد اختلال در امنیت نظام های کشورها تشکیل شده بودند، با وجود فروکش شدن تبعات جنگ پس از فروپاشی شوروی سابق دیگر شاهد حمایتی از سوی نظام های سیاسی نبودند و به همین منظور برای تأمین نیازهای مالی خود دست به یک تغییر رویه زدند و در کنار فعالیت های تروریستی، اقدام به ارتکاب فعالیت های سازمان یافته نمودند که نوع رفتار آنها در طول زمان ایجاد کننده یک سازمان ترکیبی متشکل از دو عنصر جرم سازمان یافته و جرم تروریستی شد. به همین سبب، این گروه ها با ارتکاب رفتارهایی؛ چون جرایم مرتبط با قاچاق (انسان، مواد مخدر، اعضای بدن، زنان و دختران و برده، مواد مخدر، سلاح و مهمات)، آدم ربایی، پولشویی و ... سرانجام شکل گیری موجی جدید از جرایم علیه امنیت نظام و حاکمیت دولت ها را سبب شدند. در همین راستا، به عنوان یکی از ارکان مهم جرایم سازمان یافته، تعامل

نامشروع و غیرقانونی گروه های مجرمانه سازمان یافته با دولت ها، با توجه به تجربیات حاصل از درگیری های صورت گرفته در طول زمان، به مرتکبین این جرایم که حال علاوه بر اقدامات تروریستی، به ارتکاب جرایم مافیایی هم روی آورده بودند، جایگاهی جدا از سایر متهمین و مرتکبین جرایم سازمان یافته اعطا نمود. از این رو باید در نظر داشت؛ با توجه به پیچیدگی های خاص مجرمان این دسته از جرایم، نوع بازجویی هایی که از سوی ضابطین در جهت شناسایی مرتکبین صورت می گیرد، دارای اصول خاصی است. در این مقاله، اصول استنتاج ضابط امنیتی و حقوق قانونی متهمین، با توجه به نوع جرم ارتكابی مورد تبیین و بررسی قرار می گیرد.

۱- جرایم سازمان یافته امنیتی

واژه سازمان یافته در کنار جرم از آن یک مفهوم خاص ارائه می کند. تا آنجا که می توان به این فرضیه دست یافت که اصولاً مرتکبین این جرایم به سبب حمایت هایی که می شوند، دارای لایه های متفاوتی هستند که عمق بیشتری را به خود اختصاص می دهند و هر یک از لایه ها قادر خواهد بود مفهومی مهم به خود اختصاص دهد. از این رو جرایم سازمان یافته و نوع هدف شکل گیری آن می تواند تأثیرات شگرفی بر اقتصاد، سیاست یا فرهنگ یک کشور داشته باشد. پلیس بین الملل در تعریفی جرم سازمان یافته را سازمان پیچیده و انعطاف پذیری می داند که با بهره بردن از تمامی شرایط، در پاسخ به تقاضای مشتریان، اقدام به ارائه کالا یا خدمات ممنوعه خاصی می کند (پالمر و اولیسادی، ۱۹۹۱: ۴۰).

جرایم سازمان یافته در نیمه دوم قرن بیستم در مقطعی که جامعه بین المللی درگیر اختلاف ابرقدرت ها و جنگ سرد بود، هم زمان با پیشرفت فناوری ها و گسترش مبادلات بازرگانی توسعه یافتند (سلیمی، ۱۳۸۲: ۱۷۰). گروه های سازمان یافته مجرمانه زمانی خطرناک تر از سایر افراد سنخ خود می شوند که دارای سرمایه های مالی برای اهداف بزرگ باشند. برخی از گروه های سازمان یافته گاه با توجه به اهداف خود بودجه ای برابر بودجه یک کشور دارند که نوع استفاده از این بودجه با به کارگیری گروهک های مجرمانه یا دادن رشوه به اعضای دولت قادر خواهد بود مشکلات زیادی برای یک کشور ایجاد کند. از این رو جرم سازمان یافته را شاید نتوان به صورت منفرد مورد توجه قرار داد. لذا بسیاری از بزه ها؛ مانند قاچاق مواد مخدر، اسلحه و اشیاء تاریخی، تجارت انسان به ویژه کودکان و زنان، برده داری، فحشاء، تروریسم بین المللی، پولشویی، فساد اداری و ارتشاء، تقلب مالی و ... حجم مالیاتی، جرایم رایانه ای و ... حجم بزرگی از بزه کاری را تشکیل می دهند که مرزها را درمی نوردند و با فرهنگ ها و زبان های متفاوتی ارتباط می یابند و لذا شاید در آغاز هزاره سوم هیچ پدیده ای در برابر عدالت کیفری مهم تر از جرایم سازمان یافته محسوب نشود (پیکاژرژ، ۱۳۶۴: ۳۱).

۱-۱- ماهیت و محوریت افعال ارتكابی جرایم سازمان یافته

«جرم سازمان یافته» از لحاظ فعل مجرمانه سازمان یافته و نه به عنوان یک گروه سازمان یافته مجرمانه دارای ویژگی هایی به این شرح است: فراملی

بودن فعالیت مجرمانه، شدید بودن فعالیت مجرمانه، اعمال خشونت و یا تهدید به خشونت، چرخه جنایی فعالیت مجرمانه، منفعت‌طلبی و سودجویی فعالیت‌های مجرمانه. سازمان‌یافتگی و یا ساختار دارای سلسله‌مراتب، غیر ایدئولوژیک بودن سازمان یا گروهی که مرتکب جرم می‌شود، عدم محدودیت زمانی و مکانی فعالیت، محدودیت، ارتکاب فساد اداری، وجود قواعد الزام‌آور و انحصارطلبی را از جمله شاخصه‌های سازمان مجرمانه فراملی دانسته‌اند (حسن بیگی، ۱۳۹۰: ۲۴۷).

۱-۲- ملاک‌های سازمان یافتگی جرایم و تأثیر گذاری آن در تهدید امنیت عمومی

گروه‌های سازمان یافته با توجه به اهداف و مأموریت‌هایی که در پیش روی خود دارند، می‌توانند اخلاقی گسترده در آن محور ایجاد نمایند که این موضوع منحصر به موضوع آن جرم نیست؛ به طور مثال، شاید اگر یک گروه سازمان یافته هدفی با محوریت اخلاقی در نظام اقتصادی یک کشور داشته باشد، سلسله اقدامات ارتكابی از سوی آنها صرفاً اقتصاد را تحت تأثیر خود قرار ندهد و در راستای دسترسی به اهداف اقتصادی خود، اقدام به رفتارهای دیگری؛ همچون ترور، اعمال خشونت یا حتی تهدید به جنایت نمایند. از این رو، این جرایم اصولاً رویکردی چندگانه را در تحقق اهداف خود مد نظر قرار می‌دهند. جرایم سازمان یافته در نیمه دوم قرن بیستم در مقطعی که جامعه بین‌المللی درگیر اختلاف ابرقدرت‌ها و جنگ سرد بود، هم‌زمان با پیشرفت فناوری‌ها و گسترش مبادلات بازرگانی

توسعه یافتند. در واقع به دلیل توجه جامعه بین‌المللی به سایر امور، تهدید نوینی به نام جرایم سازمان یافته مغفول ماند و موجبات گسترش این گونه جرایم خطرناک در جامعه بین‌المللی فراهم شد. از جمله عوامل رشد جرایم سازمان یافته را می‌توان پیشرفت‌های گسترده تکنولوژیکی و توسعه اقتصادی از یک سو و تحولات سریع و تغییر رژیم‌های سیاسی جهان به خصوص پس از پایان جنگ سرد و فروپاشی جهان سوسیالیسم از سوی دیگر دانست (سلیمی، ۱۳۸۲: ۱۷۰)؛ بنابراین باید در نظر داشت که در یک نمای کلی، نمی‌توان گفت؛ عنصر «شرارت» برای رسیدن به اهداف گروه‌های سازمان یافته جایگاهی ندارد؛ به عنوان مثال کارتل «مدلین» در کلمبیا که بخش اعظم قاچاق و توزیع کوکائین را در سطح جهان در اختیار دارد، از سازمان عظیمی برخوردار است که می‌توان گفت برای خود دارای ارتش و سیاست خارجی شبیه کشورهای مستقل می‌باشد. این کارتل با پول عظیمی که در اختیار دارد، می‌تواند مأموران دولتی را بخرد و آنان را به همکاری وادارد (پتراکیس، ۱۹۹۵). به همین سبب بعضاً گروه‌های تشکیلاتی سازمان یافته مجرمانه قادر خواهند بود. با توجه به پیچیدگی‌هایی که در طول زمان کسب نموده‌اند، از ابعاد مختلفی حاکمیت یک کشور را دچار اختلال نمایند.

۱-۳- تهدیدات امنیتی گروه‌های سازمان یافته

ثبات سیاسی و امنیتی یک کشور در عرصه‌های کلان قادر خواهد بود از فعالیت هر گروهی که مخرب در

حفظ نظم و امنیت عمومی می‌باشد، جلوگیری و مقابله نماید. از این رو باید در نظر داشت که رکن حفظ اصول و سیستم امنیتی در یک کشور و عدم سازش و تسامح با گروه‌های دارای قدرت، منجر به ارتقای سطح امنیتی یک کشور می‌شود و این مهم، موضوعی است که گروه‌های سازمان یافته بدان اشراف دارند و اولین هدف برای تحقق اهداف خود را در گرو بر هم زدن این نظم می‌بینند؛ بنابراین باید در نظر داشت که سازمان‌های مجرمانه قبل از آنکه فعالیت خود را در سطح یک سرزمین دنبال نمایند، به دنبال ایجاد تزلزل و شکافی عمیق در بنیان‌های سیاسی و پایه‌های حکومت یک کشور می‌روند. «تزلزل» از آنجا که امنیت موجود را کاهش دهند و «شکاف» از آنجا که با افزایش نفوذ خود در گروه‌های دولتی سایه وجود خود را در تشکیلات اجرایی یک کشور ارتقاء دهند. البته این تهدیدات در کشورهای در حال توسعه و جهان سوم بسیار عمیق‌تر و شگرف‌تر از کشورهای توسعه یافته می‌باشد. تأثیرگذاری جرایم سازمان یافته بر قدرت سیاسی حاکم بر کشورهای توسعه یافته به صورت غیرمستقیم و نامحسوس می‌باشد که به صورت‌های مختلفی محقق می‌گردد، لیکن نتیجه و برآیند نهایی این تهدیدات سست کردن پایه‌های مردم‌سالاری است. در برخی از کشورها، گروه‌های سازمان یافته به صورت مستقیم نیز با ابزارهایی که در اختیار دارند، در حکومت‌های ضعیف و کشورهای کوچک نفوذ نموده و آنها را تحت اوامر خود قرار می‌دهند (جزایری، ۱۳۸۲: ۳۱).

گروه وجود دارد که با ضمانت اجراهای مختلفی همچون قتل عضو متخلف توأم است» (Abadinsky, 1990: 5). در رابطه با فعالیت گروه‌های تروریستی و جایگاه آنها در جرایم سازمان‌یافته دو دیدگاه کلی وجود دارد:

الف) جرم‌های ارتكابی توسط سازمان‌های تروریستی نیز سازمان‌یافته است، لکن از آنجا که این سازمان‌ها به دنبال سرنگونی حکومت، یا کسب استقلال و امتیاز سیاسی هستند و نه کسب سود و منافع مادی و در مواردی هم که عملیاتی؛ نظیر سرقت مسلحانه و امثال آن را انجام می‌دهند درواقع اقداماتشان برای تأمین مخارج گروه است، نه جمع‌آوری سرمایه و قدرت اقتصادی، لذا در علم جرم‌شناسی جرم‌های ارتكابی توسط این گروه مشمول جرم سازمان‌یافته نمی‌گردد. برعکس، سازمان مجرمانه به معنای مصطلح درواقع با اتخاذ نوعی روش همزیستی مسالمت‌آمیز در کنار نظام حکومتی موجود به ارتكاب فعل مجرمانه مشغول است و به حکومت به عنوان بستری مناسب برای تجارت و فعالیت غیرقانونی خویش نگاه می‌کند. لذا سازمان‌های مجرمانه نه فقط به دنبال براندازی نیستند، بلکه گاهی منافع آنان اقتضا می‌کند که از حکومت و نظام موجود دفاع کنند (برندآبادی، ۱۳۷۹: ۵۶).

ب) سازمان‌های تروریستی که به سبب تغییر در بنیان‌های اجرایی خود با هدف کسب درآمد و سود، اقدامات خود را افزایش داده‌اند و برای سلسله اقدامات خود از سایر توانمندی‌ها استفاده می‌کنند و با توجه به شرایط موقعیت خود را تغییر می‌دهند. مصداق این

خودجوش صورت نگرفته و در ارتكاب آن بیش از یک نفر دخالت دارند» (Bassiouni, 1990: 18). درعین حال تعاریف اصطلاحی در این زمینه از حیث تبیین نوع جرم، قلمرو آن، اهداف مربوط و ویژگی‌های مقام آن با یکدیگر متفاوت‌اند و این تفاوت‌ها موجب شده که بسیاری از نویسندگان به عدم وجود تعریفی جامع و مورد اتفاق اعتراف کنند (Thorne, 1996: 311). درعین حال در بعضی تعاریف، قلمرو جرم سازمان‌یافته فراتر از تحصیل سود است و شامل «کسب قدرت» نیز می‌گردد. جامع‌ترین و طولانی‌ترین تعریفی که مورد استناد بسیاری از جرم‌شناسان قرار گرفته، عبارت است از اینکه «جرم سازمان‌یافته اقدامی غیر ایدئولوژیک است که توسط گروهی از اشخاص انجام می‌شود که دارای تعامل اجتماعی نزدیک به هم هستند و بر اساس نظامی مبتنی بر سلسله‌مراتب با حداقل سه سطح یا طبقه سازمان‌دهی شده و برای کسب سود و قدرت به ارتكاب فعالیت‌های قانونی و غیرقانونی اقدام می‌کنند. جایگاه افراد در سلسله‌مراتب و موقعیت‌های کاری ممکن است بر اساس خویشاوندی، دوستی یا مهارت تعیین گردد. موقعیت‌ها هیچ‌گاه قائم به شخص نیستند. تمامی اعضا قصد استمرار و تداوم فعالیت‌ها را دارند و به دنبال انجام فعالیت‌های انحصاری و مناطق انحصاری نیز هستند. گروه برای تحقق اهداف و حفظ نظم در صورت لزوم به خشونت و یا ارشاد متوسل می‌شود. عضویت محدود است، گرچه گاهی گروه به عضوگیری اعضای جدید می‌پردازد. قواعد صریح نوشته و نانوشته‌ای در

باید به یک موضوع مهم توجه نمود که گاه اگر یک گروه مجرمانه سازمان‌یافته هدف اقتصادی و کسب درآمد داشته باشد، از بعد امنیتی، به طور جدی تهدیدآمیز نیست؛ در تقابل با گروه‌هایی که به سبب عدم توجه به موضوعات مالی، اهداف غیرمالی خواهند داشت؛ چراکه تهدیدات غیرمالی از سوی گروه‌های سازمان‌یافته به مراتب خطرناک‌تر محسوب می‌شود؛ به طور مثال، تزریق نامتوازن ارز داخلی یا خارجی به بازارهای داخلی یک کشور به ازای سوی گروه‌های سازمان‌یافته، منجر به ضربات و صدمات نامتوازی به اقتصاد یک کشور می‌شود. به همین سبب در یک نگاه کلی می‌توان به این مهم توجه نمود که جرایم سازمان‌یافته می‌توانند از جمله تهدیدات امنیتی هم به شمار روند که برابری و نظم اقتصادی در یک جامعه را با چالش روبه‌رو می‌سازد؛ چراکه ازجمله آثار آن می‌توان به کاهش سرمایه‌گذاری در امور زیربنایی و اقتصادی آن کشور، عدم امکان اعمال سیاست‌های پولی، مالی بازرگانی به صورت صحیح و کامل، توزیع ناعادلانه فرصت‌های اقتصادی و نیز درآمدهای کلان نامشروع، فرار سرمایه‌گذاری و عدم وجود رقابت سالم اقتصادی اشاره نمود که اینها، همه، ازجمله ناامنی‌ها و تهدیدات اقتصادی جرایم سازمان‌یافته در یک کشور به حساب می‌آیند (باقرزاده، ۱۳۸۶: ۳۹).

۲- بررسی مفهوم امنیت عمومی و تهدیدات مرتبط از سوی گروه‌های سازمان‌یافته

جرم سازمان‌یافته در اصطلاح عبارت است از: «جرمی که به‌طور ناگهانی و

گروه‌ها را می‌توان افرادی دانست که در گیرودار جنگ داخلی اقدام به تهدید و ترور می‌کردند و با دریافت کمک‌های مالی از مخالفان نظام حاکم اهداف آنها را به صورت نیابتی درگیر می‌کردند. این گروه‌های سازمان‌یافته اصولاً از سوی سرویس‌های امنیتی در کشور مورد هدف، در قالب سازمان‌های دوگانه یا برادر و خواهر نام برده می‌شوند.

سازمان‌های دوگانه برادر و خواهر بدین شیوه اداره می‌شوند که گروه‌های سازمان‌یافته به دو بخش تشکیلاتی تقسیم‌بندی می‌شود: قسم اول (سازمان خواهر): این تشکیلات اقدام به فعالیت‌های اقتصادی سازمان‌یافته به منظور کسب درآمد در سطح کلان و تأمین مایحتاج (سازمان برادر) می‌کند که مهم‌ترین هدف آن اقدامات تروریستی و علیه امنیت در سطح یک جامعه می‌باشد و با وجود این دو نهاد دیگر، نیازی به تأمین مالی تروریسم از آن سوی مرزها نمی‌باشد و عدم توجه به تأمین نیازهای مالی این گروه‌های سازمان‌یافته در مراجع بین‌المللی، ادله و قرائن ارتباط سرویس‌های امنیتی با گروه‌های فعال در یک کشور را پاک می‌کند که این خود رکن مهمی در کاهش تهدید و رصد نهادهای امنیتی در یک کشور می‌باشد. اوضاع در این موارد زمانی حالت پیچیده‌تری به خود می‌گیرد که گاهاً سازمان خواهر در سلسله اقدامات خود دچار یک سد اجرایی می‌شود و آن زمان است که سازمان برادر در مقام تسهیل فعالیت‌های اقتصادی سازمان خواهر وارد فاز عملیاتی می‌شود. بنابراین در یک نگاه کلی می‌توان به این

مهم دست یافت که اصولاً افراد درگیر گروه‌های سازمان‌یافته‌ای که رویکردی دوگانه اعم از تهدید امنیت در کنار فعالیت‌های اقتصادی را دنبال می‌کنند، از هم‌نوع‌های خود که صرفاً یک هدف خاص را دنبال می‌کنند، دارای قدرت بیشتر و همچنین مرتکبین پیچیده‌تری هستند که این مجرمین را در موازات با مجرمین دیگر خطرناک‌تر می‌کند.

سازمان‌های مجرمانه قبل از آنکه فعالیت خود را در سطح یک سرزمین دنبال نمایند، به دنبال ایجاد تزلزل و شکافی عمیق در بنیان‌های سیاسی و پایه‌های حکومت یک کشور می‌روند. «تزلزل» از آنجا که امنیت موجود را کاهش دهند و «شکاف» از آنجا که با افزایش نفوذ خود در گروه‌های دولتی سایه وجود خود را در تشکیلات اجرایی یک کشور ارتقاء دهند.

۳- اهمیت و جایگاه بازجویی ویژه جرایم سازمان‌یافته امنیتی

جرایم سازمان‌یافته امنیتی همان‌طور که از نام آن برمی‌آید، به سلسله جرایمی گفته می‌شوند که در کنار هم قادر خواهند بود تا امنیت یک جامعه را در ابعاد گسترده مختل نمایند. از این‌رو باید توجه داشت که پیچیدگی متهمین آن منحصر به فرد هست و مصاحبه با آنها از سوی ضابطین خاص امنیتی باید دارای ظرافت‌هایی خاص باشد. یک بازجویی دقیق دارای چند مرحله مهم می‌باشد که مراتب آن را مورد تبیین و بررسی قرار می‌دهیم.

۳-۱- اشراف ضابط

بازجو باید قبل از مصاحبه تا حد زیادی اطلاعات مهم را در رابطه با ویژگی‌های شخصیتی و خانوادگی متهم کسب کند. از این‌رو شناخت نقاط قوت و ضعف شخصیتی متهم یک رکن مهم برای بازجو تلقی می‌شود. اطلاعات پرونده در مقام اشراف بازجو به متهم شامل موارد ذیل می‌شود:

- مروری بر گزارش واقعه و توجه به تاریخ و زمان رویداد آن؛
- مروری بر تمامی تصاویر موجود از صحنه واقعه؛
- مروری بر اطلاعات به دست آمده از مصاحبه‌های دیگر؛
- شناسایی اطلاعات مهم و موجود در مورد پرونده که می‌توان از آنها برای شناسایی صداقت مظنون استفاده کرد. توجه به اظهارات شاهدان محل حادثه، نظریات کارشناسان صحنه وقوع جرم، رهیافت‌های روان‌شناختی متهم، اشراف بر موقعیت خانوادگی متهم و هر اطلاعاتی دیگر مقدمه لازم مرحله بعدی برای بازجو می‌باشد.

۳-۲- یک مرحله قبل از آغاز

مهم‌ترین رکن این مرحله پس از شناخت کامل متهم، تعیین محل مناسب برای تحقیق است. مهم‌ترین مشخصه محل مصاحبه عبارت است از نبود هرگونه عامل مزاحم در آن. محل مصاحبه باید فاقد هرگونه پنجره یا پوششی روی دیوار باشد که حواس مظنون را از بحث جاری پرت کند. مصاحبه‌گر باید محلی را انتخاب کند که برای مظنون ناآشنا باشد. مظنون را در موقعیتی قرار دهد که وی خود را فاقد هرگونه کنترل احساس کند. محل مصاحبه همچنین

قانون با تکیه بر اصل ۱۵۶ از قانون اساسی مسئول تحقق بخشیدن عدالت در دستگاه‌های اجرایی می‌باشد. از این رو، با توجه به مراتب فوق، ارکان و عناصر ترتیبات شکلی تحقیق از متهمین در جرایم مزبور به صورت ذیل مورد تبیین و بررسی قرار می‌گیرد.

۴-۱-۱- اصول عمومی تحقیق

این اصول شامل مواردی می‌باشد که در همه مراتب تحقیقات مقدماتی از سوی مقام تعقیب مورد نظر قرار گرفته و رویکردی عمومی به سیر مراحل رسیدگی دارد.

۴-۱-۱-۱- تفهیم اتهام

«تفهیم اتهام» را می‌توان نخستین گام در فرآیند رسیدگی کیفری دانست؛ زیرا متهمی که در آمد و شد یک سازوکار قضایی قرار می‌گیرد، برای ایجاد موجبات دفاع از خود باید نسبت به اتهام یا اتهامات انتسابی علم لازم را داشته باشد؛ بنابراین تفهیم اتهام باید قبل از بازجویی صورت گیرد. تفهیم اتهام در زمان توقیف، نافی وظیفه مأمور بازجو در تفهیم اتهام مجدد نیست؛ به این معنا که هرچند در زمان توقیف، پلیس متهم را از موضوع و ادله اتهامی مطلع ساخته باشد، ولی ضروری است که یکبار دیگر قبل از شروع بازجویی، متهم از موضوع و ادله اتهامی مطلع گردد. از این رو ماده ۴۶ ق.آ.د.ک. بر تفهیم اتهام قبل از بازجویی تأکید کرده است (شاملو، ۱۳۸۹: ۳۵). بر اساس این ماده به متهم تفهیم می‌شود که چه عمل مجرمانه‌ای به وی نسبت داده می‌شود تا او بداند که دقیقاً به دلیل ارتکاب چه امر ممنوع یا خودداری از انجام چه وظیفه‌ای، احضار یا دستگیر شده تا بتواند به‌خوبی از خود

یک مفهوم کلی برسد. جزئیات زمانی تأثیرگذاری بیشتری را نزد مقام قضایی خواهد داشت که همراه با ضامین و پیوست‌ها به اصل پرونده باشد. نکته حائز اهمیت در این مرحله آن است که نیازی نیست همه مباحث مکتوب باشد، بلکه انتقال شفاهی برخی از مطالب به مقام قضایی؛ همچون ظن و تردیدهای بازجو، به نحوی که قابلیت اثبات آن در پرده‌ای از ابهام باشد، خود یک رکن مهم و تأثیرگذار در اتمام بازجویی می‌باشد تا بدین طریق به صرف یک تردید از سوی بازجو مسئولیتی به گردن او بار نشود.^(۱)

جرایم سازمان‌یافته امنیتی به سلسله جرایمی گفته می‌شوند که در کنار هم قادر خواهند بود تا امنیت یک جامعه را در ابعاد گسترده مختل نمایند. از این رو باید توجه داشت که پیچیدگی متهمین آن منحصر به فرد است و مصاحبه با آنها از سوی ضابطین خاص امنیتی باید دارای ظرافت‌هایی خاص باشد.

۴- ترتیبات شکلی تحقیق از متهمین جرایم سازمان‌یافته امنیتی در آیین دادرسی کیفری

قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با الحاقات و اصلاحات بعدی، رویکردی همه‌جانبه و عام را در انجام تحقیقات مقدماتی، از مجموعه ترتیبات شکلی تا حقوق متهمین با رعایت اصل براءت مد نظر قرار داده است تا در خلال رسیدگی عدالت قضایی به نحوی صحیح‌تر پیاده‌سازی گردد؛ چراکه این

باید فاقد هر چیزی باشد که مزنون بتواند از آن به عنوان سلاحی علیه مصاحبه‌گر استفاده کند. به همین سبب باید در نظر داشت که همواره از عوامل مزاحمت تمرکز اجتناب شود (کوپن، بی.کینی، ۱۹۹۴: ۴۸۵).

رکن بعدی درک متهم توسط بازجو می‌باشد. بازجویی که پس از اخذ اظهارات متهم و شناخت شخصیت او خود را در جای متهم قرار دهد می‌تواند با درک شرایط فعلی او حرکات بعدی متهم را پیش‌بینی نماید.

۳-۳- نقطه شروع

مهم‌ترین نقطه شروع را می‌توان با رفتاری دوستانه آغاز نمود. اصولاً مرتکبین رفتارهای مجرمانه حتی در سطح وسیع؛ مثل جرایم امنیتی دارای عقده‌های شخصیتی هستند. از این رو باید در نظر داشت ورود مصاحبه‌کننده از منظر پدر، برادر و یا یک دوست خوب قادر خواهد بود نفوذ زیادی را نسبت به یک فرد غریبه ایجاد کند. اطمینان به آینده مهم‌ترین رکنی است که یک متهم در حین بازجویی به آن نیاز دارد و شرایط نباید به‌گونه‌ای باشد که نوع التزامی که بازجو پیشنهاد می‌دهد فراتر از قانون باشد و آن را ضامن مسئولیت کیفری، مدنی و یا حتی شرعی قرار دهد.

۴-۳- تکمیل پرونده و آمادگی جهت ارسال آن به مرجع قضایی

در یک بازجویی تأثیرگذار توجه به جزئیات نقش مهم‌تری را نسبت به توجه به کلیات فراهم می‌کند؛ چراکه در یک نگاه کلی مقام قضایی در زمان رسیدگی باید با کنار هم قرار دادن جزئیات همچون قطعات پازل به

دفاع کند. منظور مقنن از تقریر این تکلیف، تأمین امکان دفاع مناسب برای متهم، همچنین ممنوعیت احضار وی بدون دلیل است؛ همچنان که ماده ۴۶ ق.آ.د.ک. مقرر می‌دارد؛ علاوه بر اتهام، دلایل آن نیز باید به صورت صریح به متهم تفهیم گردد (غلامی، ۱۳۹۱: ۳۴).

۴-۱-۲- آگاهی متهم از حقوق قانونی

استیفای متهم از حقوق قانونی خود، در گرو آگاهی وی است. قانون‌گذار در ماده ۵ ق.آ.د.ک. این حق را مورد تصریح قرار داده و در ماده ۵۲، ضابط قضایی را مکلف نموده تا حقوق قانونی متهم؛ از جمله حق سکوت، حق داشتن وکیل و ... را به وی تفهیم و از اظهارات نسنجیده‌ای که از سوی آنان می‌تواند به ضرر خودشان ارائه گردد، جلوگیری نماید.

۴-۱-۳- امکان اخذ وکیل

در قوانین آیین دادرسی کیفری ۱۲۹۰ و ۱۳۷۸، حضور وکیل برای متهم، تنها و به صورت محدود، نزد بازپرسان و دادیاران تحقیق پیش‌بینی شده، ولی این امر در مرحله کشف جرم (نزد ضابطان دادگستری) پذیرفته نشده بود (ساقیان، ۱۳۹۳: ۱۱۶). مطابق ماده ۴۸ ق.آ.د.ک (۱۳۹۲) اختیار اخذ وکیل یکی از ضرورت‌های قانونی محسوب می‌شود، ولی با توجه به وجود عناصر و عوامل طبقه‌بندی شده در پرونده‌های موضوع جرایم سازمان‌یافته و به لحاظ ضرورت پیشگیری از افشای اطلاعات مرتبط با سازمان‌ها و دستگاه‌های امنیتی، تبصره همین ماده مهر تأییدی بر رعایت عدالت برای متهمین جرایم سازمان‌یافته امنیتی در نظر گرفته می‌شود.

۴-۱-۴- حق مطالعه پرونده

این حق یکی از اصول دادرسی منصفانه و از بارزترین جلوه‌های توافقی بودن رسیدگی به حساب می‌آید که در ماده ۱۰۰ ق.آ.د.ک. بدان اشاره شده است. باید در نظر داشت؛ در یک دیدگاه موسع، وجود استثنای موضوع تبصره ماده مرقوم، نافی حقوق دیگر متهم در مطالعه سایر اوراق و مدارک غیر طبقه‌بندی شده نخواهد بود.

۴-۱-۵- محدودیت‌های تحت نظر قرار دادن متهم از سوی ضابطان

با توجه به اینکه در مدت تحت نظر، همانند وضعیت بازداشت موقت، آزادی فرد سلب می‌شود، بر پایه اصل آزادی اشخاص، لازم است مدتی به عنوان نگهداری تحت نظر تعیین شود. ماده ۲۴ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری ۱۳۷۸ بازداشت متهم را به مدت ۲۴ ساعت، یک حق برای ضابطان دانسته بود. با وجود این، موضوع در نظام کنونی نهادینه نشده (آشوری، ۱۳۹۱: ۸۱/۲) و متهم فاقد حقوق دفاعی در این مرحله است. قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در راستای توافقی کردن تحقیقات مقدماتی و رعایت حقوق دفاعی متهم در مرحله تحت نظر، نوآوری‌هایی را پیش‌بینی کرده است. بی‌تردید، این مقررات به منظور جلوگیری از هرگونه اقدام محدودکننده سلب آزادی بدون نظارت مقام قضایی و نیز پرهیز از اعمال سلیقه شخصی و سوءاستفاده از قدرت یا اعمال هرگونه خشونت نسبت به مظنون و متهم تصویب شده است. در همین چارچوب است که ماده ۴۹ این قانون، ضابطان را به اعلام مشخصات

سجلی، شغلی، نشانی و علت تحت نظر قرار گرفتن متهم به هر شکل ممکن به دادرسای محل ملزم کرده است. دادستان هر شهرستان نیز به نوبه خود، با درج مشخصات مزبور در دفتر مخصوص و رایانه، نظارت لازم را برای رعایت حقوق این افراد اعمال و فهرست کامل آنان را در پایان هر روز به رئیس کل دادگستری استان مربوط اعلام می‌کند تا به همان شکل ثبت شود (ساقیان، ۱۳۹۳: ۱۲۹).

۴-۱-۶- ممنوعیت طرح سؤالات تلقینی

اهمیت ممنوعیت طرح سؤالات تلقینی تا بدان جا پیش رفته است که قانون‌گذار در تبصره ماده ۱۹۵ ق.آ.د.ک. این اختیار را به وکیل واگذار کرده که در صورت پرسش عدم طرح آن را به مقام قضایی تذکر دهد و این بدان معنا می‌باشد که قانون آیین دادرسی کیفری بر ممنوعیت استفاده از روش‌های غیرقانونی تأکید ورزیده است. اهمیت این موضوع ولو در جرایم امنیتی تا بدان جاست که در بخشنامه صادره از سوی ریاست قوه قضاییه وقت به شماره ۱۸۴/۱۸۲۸/ تاریخ ۱۵/۲/۱۳۸۴ مقررات ماده ۱۲۹ ق.آ.د.ک. مورد تأیید و تأکید قرار گرفته و به درستی بر غیر معتبر بودن اقرار متهم بدون رعایت مقررات ماده ۱۲۹ قدیم و ۱۹۵ جدید تأکید گردیده است.

۴-۱-۷- حق ارائه شهود

شهادت را می‌توان یکی از دلایل اثبات دعوا به حساب آورد که در تمام نظام‌های دادرسی جهان مورد پذیرش قرار گرفته است. توجه به موضوع مزبور این مفهوم را به ذهن متبادر می‌کند که نیت اصلی قانون‌گذار کشف حقیقت است و نه اثبات مجرمیت متهم و بر همین اساس

۴-۲- اصول مرتبط با تحقیق در

جرائم امنیتی

در این بند اصول مرتبط با تحقیق در جرائم امنیتی از سوی مقام قضایی را به صورت ساختاری مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۴-۲-۱- انتخاب وکلای منتخب در

ارتباط با جرائم مشمول ماده ۳۰۲

ق.آ.د.ک

بر مبنای تبصره ماده ۴۸ ق.آ.د.ک: «در جرائم علیه امنیت داخلی یا خارجی و همچنین جرائم سازمان یافته که مجازات آنها مشمول ماده ۳۰۲ این قانون است، در مرحله تحقیقات مقدماتی طرفین دعوی، وکیل یا وکلای خود را از بین وکلای رسمی دادگستری که مورد تأیید رئیس قوه قضاییه باشد، انتخاب می‌نمایند. اسامی وکلای مزبور توسط رئیس قوه قضاییه اعلام می‌گردد». از این رو توجه قانون‌گذار به تعیین وکلای منتخب در رابطه با این جرائم می‌تواند یک امتیاز در مواجهه با جرائم امنیتی با رویکرد توجه به مباحث و اطلاعات دارای طبقه‌بندی محسوب گردد. علی‌هذا باید در نظر داشت که مقنن در خصوص جرایمی که رسیدگی به آن در صلاحیت مراجع اختصاصی؛ همچون سازمان قضایی نیروهای مسلح و محاکم نظامی می‌باشد، به استناد ماده ۶۲۵ از همین قانون؛ تعیین وکلای مربوطه را با تأیید آن سازمان مد نظر قرار می‌دهد.

۴-۲-۲- عدم ارائه اسناد دارای

طبقه‌بندی به افراد فاقد صلاحیت

بر این مبنا مستند به تبصره ۲ ماده ۱۰۰ ق.آ.د.ک. مقام قضایی می‌تواند از ارائه اسناد و مدارک طبقه‌بندی شده و

به شهادت یا اعتراف علیه خود، تأکید شده است. به همین سبب قانون‌گذار در ماده ۱۹۷ از قانون آیین دادرسی کیفری این موضوع را مورد تبیین قرار داده است. ماهیت این خصیصه در آن است که اعمال این حق به منظور ایجاد تعادل میان حفظ ارزش‌های حقوق بشری و نیز ملاحظات مربوط به کشف جرم و شناسایی و دستگیری متهمان ضروری است. این حق صریحاً در مقررات قانونی پیش‌بینی شده و مأموران مربوط نیز ملزم به اعلان آن به متهمان هستند (هاشمی، ۱۳۹۲: ۵۸).

۴-۱-۱۰- حق اخذ آخرین دفاع

اخذ آخرین دفاع که یکی از آثار اصل برائت می‌باشد، به متهم اجازه می‌دهد تا آخرین دفاع خود را در مقابل ادله فراهم‌شده بیان کند و اگر دلیلی بر بی‌گناهی خود دارد ارائه دهد. آخرین دفاع در صورتی اخذ می‌شود که دلایل موجود به نظر قاضی تحقیق حکایت از مجرمیت متهم نماید و اگر متهم دلیل جدیدی ارائه داد تبرئه می‌شود؛ بنابراین مطابق معمول، آخرین دفاع را می‌توان اماره و قرینه‌ای برای محکومیت متهم دانست؛ زیرا اگر متهم بی‌گناه باشد و ادله موجود برای توجه اتهام به وی، کافی نباشد، نیازی به اخذ آخرین دفاع نیست (زراعت، ۱۳۹۳: ۴۴).

در همین راستا، قانون‌گذار در ماده ۲۶۲ ق.آ.د.ک. این مهم را مدنظر قرار داده است تا بر مبنای اصل برائت، ادله‌ای که می‌تواند در عدم توجه اتهام به متهم تأثیرگذار باشد و همچنین درخواست پایانی متهم واقف به اتهامات انتسابی مبنی بر تخفیف در اعمال مجازات، نزد مقام قضایی قابل طرح باشد.

ماده ۱۷۵ ق.آ.د.ک. به این مهم اهتمام ورزیده است که قاضی اشخاصی را که به تشخیص خود یا به معرفی شاکی یا اعلام مقامات ذی‌ربط یا به تقاضای متهم برای روشن شدن اتهام لازم بداند برابر اصول مقرر احضار می‌نماید.

۴-۱-۸- ثبت و ضبط بازجویی

در بسیاری از موارد متهمین بالأخص در جرائم امنیتی پس از گذر از سلسله مراتب دادرسی و دادگاه و کسب پیچیدگی‌های لازم از اقرار خود برمی‌گردند و درحالی‌که قائله را مخالف شرایط فعلی خود می‌سنجند، روی به ادعای کذبی همچون اخذ اقرار با توسل به زور و شکنجه می‌نمایند تا اظهارات اخذ شده در مرحله تحقیقات مقدماتی را منکر شوند. از این رو، با توجه به اهمیت جرائم سازمان یافته، ثبت و ضبط بازجویی ولو به صورت تصویری، می‌تواند مقام قضایی را نسبت به صحت اظهارات متهم مطمئن سازد. در مقررات کیفری ایران مقرر خاصی در مورد ثبت و ضبط بازجویی وجود ندارد. تنها در ماده ۱۳۱ ق.آ.د.ک. بر لزوم اجتناب از هرگونه تحریف در نوشتن پاسخ‌ها تأکید شده و به متهمان باسواد این حق داده شده که خودپاسخ سؤالات را بنویسند. ولی ضابطین خاص جرائم سازمان یافته امنیتی می‌توانند با توجه به اهمیت آرشو اطلاعات پرونده امر، این موضوع را از مقام قضایی درخواست کنند.

۴-۱-۹- احترام به حق سکوت

اهمیت حق سکوت تا بدان جا پیش رفته است که در اسناد بین‌المللی مطابق بند ۳ ماده ۱۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، بر ممنوعیت اجبار متهم

اسناد حاوی مطالب مربوط به جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی به شاکی خودداری نماید. بر همین مبنا در صورت درخواست شاکی، چنانچه بازپرس مطالعه یا دسترسی به تمام یا برخی از اوراق پرونده را منافی با ضرورت کشف حقیقت بداند، با ذکر دلیل، قرار رد درخواست را صادر می‌کند. از این‌رو، قانون‌گذار با تدوین ماده ۱۹۱ از همین قانون، صدور قرار عدم دسترسی به اوراق، اسناد یا مدارک پرونده از سوی بازپرس را در صورت تنافی این دسترسی با ضرورت کشف حقیقت یا در خصوص جرایم علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور، مجاز اعلام نموده است؛ بنابراین با توجه به مواد مطروحه، قانون‌گذار عدم ارائه اسناد طبقه‌بندی شده حاوی مطالب مربوط به جرایم علیه امنیت داخلی یا خارجی را به استناد تبصره ماده ۳۵۱ از همان قانون، به عنوان معیاری از همین جرایم، مد نظر قرار داده است.

۴-۲-۳- کنترل ارتباطات مخابراتی

در یک قاعده کلی کنترل ارتباطات مخابراتی افراد ممنوع می‌باشد، ولی قانون‌گذار با وضع این ماده سعی داشته است تا با در نظر گرفتن موازین مرتبط با امنیت

برآمد

داخلی و خارجی جرایم مشمول بندهای «الف»، «ب»، «پ» و «ت» ماده ۳۰۲ ق.آ.د.ک، این مجوز را با موافقت رئیس کل دادگستری استان و یا در رابطه با افراد مشمول ماده ۳۰۷ همین قانون با تأیید ریاست قوه قضاییه اعطا نماید.

۴-۲-۴- عدم ذکر علت احضار در مرجع قضایی

بر اساس تبصره ماده ۱۷۰ از قانون آیین دادرسی کیفری، در جرایمی که به تشخیص مرجع قضایی رویکردی مرتبط با امنیت عمومی داشته باشد، علت احضار در احضاریه درج نمی‌شود. بر همین اساس رویکرد قانون‌گذار در این رابطه به نوعی در صدد صیانت از آبروی افراد هم می‌باشد تا اگر شخص دیگری اقدام به اخذ احضاریه نمود، موردی متوجه متهم نباشد.

۴-۲-۵- جلب بدون احضار متهم

توجه به جرایم امنیتی در بند «ت» ماده ۱۸۰ ق.آ.د.ک. تا بدان جا بوده است که قانون‌گذار به بازپرس مجوز جلب متهم بدون سابقه احضار را می‌دهد. بر همین اساس قانون‌گذار در بند «پ» ماده ۲۳۷ از همین قانون صدور قرار بازداشت موقت از سوی مقام قضایی را در جرایم

علیه امنیت داخلی و خارجی کشور که مجازات قانونی آنها درجه پنج و بالاتر است، مجاز دانسته است.

۴-۲-۶- احاله پرونده امنیتی

با توجه به اینکه برخی از جرایم امنیتی به سبب نوع ارتکاب و قلمرو تأثیر، محل امنیت عمومی کشور است، رسیدگی به آن در صلاحیت مراجع تخصصی صورت می‌گیرد. قانون‌گذار با تقریر ماده ۴۲۰ ق.آ.د.ک، به منظور حفظ نظم و امنیت عمومی، بنا به پیشنهاد رئیس قوه قضاییه یا دادستان کل کشور و تجویز دیوان عالی کشور، احاله رسیدگی به این جرم را به مرجعی دیگر تجویز نموده است.

۴-۲-۷- بانک اطلاعاتی مرتکبین جرایم امنیتی

بر این مبنا قانون‌گذار به استناد تبصره ۲ ماده ۴۸۸ ق.آ.د.ک. ایجاد بانک مورد نظر را برای متهمین و مرتکبین جرایم امنیتی، به معاونت اجرای احکام کیفری با همکاری نیروی انتظامی و نهادهای اطلاعاتی و امنیتی تکلیف نموده است که این بانک هم افرادی را که در حال تحمل کیفری می‌باشند مد نظر قرار می‌دهد و هم افراد تحت تعقیب، متواری و محکومان فراری را شامل می‌شود.

«امنیت» به عنوان یک رکن مهم و تأثیرگذار در ایجاد ثبات در یک نظام سیاسی، مهم‌ترین موهبتی است که از سوی یک نظام به مردم یک سرزمین اعطاء می‌شود. از این‌رو باید در نظر داشت؛ عدم تقابل مناسب و علمی با شکل‌گیری جرایم پیچیده و ترکیبی که نه یک بعد بلکه از چند جهت زندگی مردم را در یک جامعه مورد تهدید قرار می‌دهد، می‌تواند لطمات و خسارات جبران‌ناپذیری را به آن جامعه وارد کند که شاید یکی از مهم‌ترین این لطمات عدم احساس امنیت باشد. با ظهور گروه‌های مرتکب جرایم سازمان‌یافته در جوامع پس از جنگ سرد در اروپا و سایر نقاط جهان، امنیت کشورهایی

که در آمد و شد گروه‌های تروریستی بودند، به خطر افتاد و این عدم امنیت خود سرآغاز جنگ‌های داخلی بسیاری بود. وجود محاکم کیفری در عرصه بین‌المللی و اراده ملت‌ها تأثیر فراوانی بر کاهش قدرت و تهدید از سوی گروه‌های وابسته به جرایم سازمان‌یافته ایجاد نمود، ولی از بین گروه‌های مزبور، شاید معدود گروه‌هایی که بیش از گروه‌های هم‌عرض خود قادر بودند به حیات خود ادامه دهند، آنهایی بودند که یک سابقه امنیتی با شاخه نظامی داشتند. از این رو می‌توان به این مهم دست یافت که زمانی مرتکبین جرایم سازمان‌یافته نسبت به هم نوعان خود خطرناک‌تر جلوه می‌کنند که یک سابقه نظامی هم در کنار فعالیت‌های سازمان‌یافته خود که بعضاً اهداف اقتصادی یا سیاسی دارند، داشته باشند. به همین سبب، اصولاً مرتکبین این جرایم نسبت به مجرمان دیگر دارای پیچیدگی‌های بیشتری می‌باشند و نوع برخوردی که دستگاه‌های امنیتی و قضایی از بدو دستگیری تا صدور حکم برای آنها اعمال می‌کنند، باید از رویه‌ای خاص پیروی نماید. نوع بازجویی توسط ضابطین خاص امنیتی در برخورد با بزه‌کاران این رفتارها و همچنین وجود استثنائاتی در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با الحاقات و اصلاحات بعدی در رسیدگی‌های شکلی متهمین این جرایم، نقشی مهم و بارز در اهمیت و توجه قانون‌گذار به مرتکبان این جرایم دارد؛ به همین سبب، توجه به سیر مراحل شناخت گروه‌های سازمان‌یافته امنیتی، نوع فعالیت آنها که اصولاً با اخلال در نظم عمومی ارتباط تنگاتنگی دارد، نوع بازجویی از مرتکبین که اصولاً افرادی آموزش‌دیده و دارای پیچیدگی‌های خاص هستند، همچنین، توجه به ترتیبات رسیدگی شکلی تا صدور حکم محکومیت مجرمان، از سلسله موضوعاتی است که باید به شیوه‌ای برجسته و متمایز از سایر جرایم مورد توجه و کارشناسی قرار گیرد.

پی‌نوشت

۱۰- کوبین، بی. کینی، فنون علمی تحقیق و بازجویی، تهران، نشر دانشگاه امام باقر (ع)، ۱۳۸۳

۱۱- ایرنآبادی، علی حسین، جرم سازمان‌یافته در جرم‌شناسی و حقوق جزا، مجموعه مقالات مدرس، دوره ۴، شماره ۴، ۱۳۷۹

۱۲- حسن بیگی، ابراهیم، شناخت تهدیدات ناشی از جرایم سازمان‌یافته علیه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال ششم، شماره ۲، ۱۳۹۰

۱۳- عبدالهی، ناهیده، بررسی اصول حاکم بر بازجویی از متهمان در نظام کیفری ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: دکتر محمد فردین جلالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل، ۱۳۹۷

۱۴- مصدق، محمد، شرح قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ با رویکرد کاربردی، انتشارات جنگل، ۱۳۹۲

15- Palmer, B. & Mc Gillicuddy, L. **Organized crime**. Australia: Australian Institute of Criminology, 1991

16- Petrakis, G. J. **Organized crime today**. Brown & Benchmark Publishers, 1995

17- Thorne, Colin; "Organized Crime" in Kayllen M. Haziehurst (ed.), Crime and Justice, LBC Information Service, Sydney, 1996

18- Bassiouni, M. Cherif and Edvardo Vetere, **Organized Crime**, Transnational Publisher, New York, 1998

19- Abadinsky, Howard. **Organized Crime**, Nelson-Hall Inc. New York, 1990

۱- در بسیاری از موارد که پرونده مطرح رسیدگی در مراجع امنیتی و یگان‌های تابع نیروهای مسلح می‌باشد بهتر آن است که به سبب الزامات امنیتی خود بازجو نزد مقام قضایی حضور پیدا نکند و صرفاً یافته‌های احتمالی خود را از طریق نمایندگان حقوقی یگان مربوطه به سمع و نظر مقام قضایی منتقل نماید.

فهرست منابع

۱- شاملو احمدی، محمدحسین، پیرامون دادسرا، تهران، دادیار، چاپ ۱، ۱۳۸۴
۲- سلیمی، صادق، جنایات سازمان‌یافته فراملی در کنوانسیون پالرمو و آثار آن، تهران، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۲۹، ۱۳۸۲
۳- جزایری، مینا، جرم پولشویی به عنوان یک جرم مستقل (مجموعه مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پولشویی)، شیراز، وفاق، ۱۳۸۲

۴- باقر زاده، احد، جرایم اقتصادی و پول‌شویی، تهران، نشر مجد، ۱۳۸۶
۵- پیکا، ژرژ، جرم‌شناسی، برگردان: علی حسین نجفی ایرنآبادی، تهران، نشر میزان، ۱۳۹۹

۶- پرادل، ژان، درآمدی بر آیین دادرسی کیفری تطبیقی، برگردان: محمد مهدی ساقیان، دایره‌المعارف علوم جنایی، کتاب دوم، تهران، میزان، چاپ ۱، ۱۳۹۲

۷- آشوری، محمد، آیین دادرسی کیفری، جلد ۱ و ۲، تهران، سمت، چاپ ۱۷، ۱۳۹۲

۸- هاشمی، حیدر، مصاحبه و بازجویی نوین، انتشارات ناقوس، ۱۳۹۲

۹- زراعت، عباس، آیین دادرسی کیفری، تهران، انتشارات میزان، ۱۳۹۳